

me«, »Teke«, »Domete«, sve do »Oka« i drugih današnjih glasila i naići ćemo na legiju uvažениh imena (Nomina sunt...) koji ne jednom, već više pa i desetak puta i u istim člancima (dakle nisu to nikakve korek-torske ili slagarske pogreške) pišu ustrajno LUKACZ i uvijek tako već desetljeće-dva. Upravo u jednom od novih »Dometa« inter-pret moderne kritičke misli opet tako po-grešno. Svi oni i dalje ljušte i stvaraju svoj »lukac« iliti poriluk zbrke. Naime, cz se čita kao c, a u madžarskom na kraju tog čuvenog prezimena jest cs, što se čita kao č. Neki se utječu fonetiziranju: Lukač, i njemačkom imenu Georg. Ali reći ćete što je to toliko važno. Nije naravno, ali i takva mala otužno smiješna podrobnost pokazuje odnos nehaja prema tobože sitnim stvarima jezične kul-ture, prema egzaktnim činjenicama.

Drugi primjer. Ne moramo svi znati i ni-kada nećemo znati portugalski, divni jezik Camoensa i Pessoe, ali mnogi naši komen-tatori, i televizijski izvjestitelji (naravno ne svi) već nas više od četiri godine i na radiju i na televiziji, i oni koji pišu fonetski strana prezimena, do zasićenosti »masiraju« nezna-njem čitanja i pisanja trojice protagonista portugalske nove stvarnosti Coste Gomesa, Antunesa i Soaresa, a i drugih sličnih prezime-na. Oni ističu uporno ono krajnje s kao naše s ili čak potpuno krivo kao z, a ne kao što po portugalskim jezičnim uzusima mora biti š. A sličnih zavrzlama ima sva sila u tijeku ovih prohujalih desetljeća.

Treći primjer. Rastužuje nas nemar i »sve-znajući« nehaj naših novinara, tv-reportera i komentatora kad su posrijedi slavenski je-zici, posebno slovački, poljski i ukrajinski, koji, napose poljski, imaju dosta glasovnih i pravopisnih osobina iz starine. Već je uisti-nu dosadilo slušati iole strpljivom znalcu kako desetak i više godina gotovo svi govo-re u slasti svoje jezične komocije — SLASK, za tri osnovna značenja tog polj-skog toponima: Śląsk-Šljonsk, pokrajina Šle-zija (Šleska), folklornu grupu i sportski klub, ne zapitavši se ni jednom o tim nesret-nim samoglasnicima ę i ą kao temeljnim konstantama poljskog izgovora. Ali tko će se mučiti s tim nesretnim ludim »Lođem« koji

se zapravo čita »Luđ« (Łódź) ili nekim dru-gim ukrajinskim ili slovačkim ili češkim rije-ćima i geografskim i inim pojmovima. To nije tako važno znati kao sve modne engle-ske riječi kao »summit« ili »trend« ili slične koje su našim novinarima stalno na ustima ili u njihovim napisanim rečenicama. Iz-među snobizma i neznanja samo je mali ras-pon svagdašnje zbilje žurnalističke.

Reći ćete sitnica, ne, nego kulturna sra-mota, krupnica, mrlja na našoj kulturnoj svijesti i savjesti.

Zaključak je jasan. Pisac, kritičar i komen-tator pa i svaki obrazovan čovjek mora upoznati i poznavati uzuse i propise stranih jezika, a napose pri predstavljanju pojmova i osoba svojoj čitateljskoj i slušateljskoj jav-nosti.

M. V.

O UPOTREBI IMENA AFRIČKIH JEZIKA (NA PRIMJERU AMHARSKOGA)

Afrički jezici postaju sve značajniji u vijestima iz Afrike pa je potrebno progov-oriti i o upotrebi njihovih imena u našim sredstvima javnoga priopćavanja. Kako imam rječnik amharskog jezika (L. A. Gindin, Am-xarsko-russkij slovar', Moskva, 1969), mogu reći da odnos prema njima nije kakav bi trebao biti. U to sam se mogao uvjeriti u posljednje vrijeme kad se dosta spominjala Etiopija zbog somalsko-etio-pskog rata.

Kao što se (RTV Zagreb, izdanja »Vjes-nika«) odnose prema zapadnoevropskim, tzv. svjetskim jezicima, red bi bio da se na isti način odnose prema njima. Na primjer, kao što se čuva naglasak na posljednjem slogu u francuskim imenima (Lión, Marséille itd.).

Također, pri prenošenju imenâ dobro se pazi na to kako će koji specifičan glas je-zika iz kojeg ime prenosimo izraziti u našem. Uvijek se mora čuvati sistem. Na primjer, u našem se jeziku udomaćilo *Håjle Selås(i)* je prema amharskom *Håylɛ Səllåse* — dakle je amh. ə preneseno kao e.

Međutim, na našem se radio i tv-progra-mu čuje ime, i očevo ime etio-pskog pred-

sjednika *Mengistu Hájle-Márjam* (čak permutirano zbog nepoznavanja načina obraćanja u Etiopiji — npr. *Márjam Hájle Mengistu*). Prema tome kako je preneseno ime negdašnjeg etiopskog cara — za amhar. *Mengəstú Háyle* — *Maryám* najbolje bi bilo naše *Mengestú Hájle* — *Marjám*.

Pri posjetu Miloša Minića Etiopiji u »Vjesniku« se pojavio naslov »Minić — *Feleke*«. Ime etiopskog ministra vanjskih poslova *dr Felleqe Gədle — Giyórgis* preneseno je više-manje ispravno (osim naglasaka — *Feléke*), no ipak bi se trebalo imati obzira prema imenu — jer *Felleqe* je ime i ne zvuči baš najpristojnije zvati visoke ličnosti imenom — iako je, čini se, u Etiopiji to dosta uobičajeno.

Čak je i naglasak u imenu etiopskog gl. grada bio neispravan — treba *Addis-Abéba*.

Tako je:

amhar.	hs.	pogrešno:
Wəgádén	Ogádén	Ōgaden, Ogáden ...
Dəre-dáwa	Dēredāua, Dēredava	Diredāva
Jəjəga	Džedžəga	Džidžiga.

Znamo da se ne osjećamo ugodno kad negdje u stranu novinama ili RTV-programima primijetimo pogrešno upotrijebljeno naše ime — ako nije već u tradiciji drugačija upotreba nego je u našem jeziku.

Zamislimo sad Amharce i Etiopljane. Red bi bio da se mi normalnije i pažljivije odnosimo prema imenima iz malih jezika. Krivo prenošenje često je odraz starih kolonijalnih odnosa te kolonijalnih odnosa u razmjeni informacija.

Alemko Gluhak

OSVRTI

JOŠ O (NE)PISANJU CRTICE

Potaknut člankom Eugenije Barić i Dragice Malić u *Jeziku* 3—4/XXIV, htio bih iznijeti neka rasuđivanja o jednom pitanju s kojim sam se sukobio kad sam kao glavni urednik Tehničke enciklopedije Jugoslavenskog leksikografskog zavoda bio, silom prilika, i jezični lektor te enciklopedije. Riječ je o ovom pitanju: Treba li oznaku za jedan pojam, sastavljenu od dviju imenica koje »ravnopravno« sudjeluju u određivanju značenja (tj. od kojih jedna drugu ne određuje) i obje u promjeni mijenjaju nastavke — treba li, kažem, takvu oznaku pisati kao polysloženicu, tj. s crticom, ili kao dvije odvojene riječi?

Novosadski pravopis ne daje odgovora na to pitanje, nego u pravilu 87 h) govori samo o slučaju kad od dviju imenica koje ozna-

čavaju jedan pojam jedna drugu određuje i samo druga u promjeni mijenja nastavke. Broz-Boranićev pravopis (4. izdanje 1906) kaže (184—190) da se crticom sastavljaju imenice »od kojih se svakoj napose osjeća značenje, a prva se ne mijenja po oblicima«. Iz toga se može, ali ne mora, zaključiti da se tako ne sastavljaju imenice koje se obje mijenjaju po oblicima, pa ma kako bila pojmovno tijesna veza među njima. Belićev pravopis (Beograd, 1923) kaže (XVI, 13): »Kada dve samostalne po značenju imenice dođu u tako blisku vezu da u promeni čine jednu celinu, menjajući samo svoj završni sastavni deo, ali po značenju svojih delova predstavljaju još dve reči, one se sastavljaju crticom. ... Kada se oba dela ovih reči menjaju, nema razloga stavljati crticu.« Belić ne uzima u obzir da dvije riječi mogu doći u izvanredno tijesnu vezu i činiti jednu cjelinu